

MITEN PAIKALLISYHTEISÖISSÄ TORJUTAAN PÄIHDEONGELMIA: KANSAINVÄLINEN TUTKIJASYMPOSIUMI KALIFORNIASSA

Tammi–helmikuun vaihteessa pidettiin San Diegossa Kaliforniassa kansainvälinen tutkijasymposiumi, jonka aiheena oli paikallistoiminta (community action) alkoholiongelmien ja muitten päihdeongelmien torjunnassa. Symposiumi oli lajissaan toinen kautta aikojen. Edellinen kokous järjestettiin Kanadassa vuonna 1989, ja sen esitelmät on julkaistu omana konferenssiraporttinaan¹. Vastaavanlainen raportti on tulossa tämänvuotisestakin symposiumista. Seuraava kokous kaavaillaan pidettäväksi kolmen vuoden kuluttua, ja näyttää mahdolliselta, että se pidettäisiin Euroopassa. Symposiumin taustavoimina olivat Yhdysvaltain liittovaltion päihdetutkimusyksikkö NIAAA ja päihdeongelmien ehkäisytyötä tukeva erityistoimisto OSAP, Ontariossa Kanadassa toimiva tutkimus- ja hoitoinstituutti ARF, valtiollinen Health and Welfare Canada sekä laaja tutkijayhteisö. Symposiumi kuului alan kansainvälisen tutkija-

järjestön Kettil Bruun Societyn teemakokousten sarjaan.

Tapahtuma oli sävyltään hyvin pohjoisamerikkalainen, ja muutenkin osanottajat olivat pääosin englanninkielisestä maailmasta. Symposiumin lähes 80 osanottajasta 18 oli Pohjois-Amerikan ulkopuolelta; heistä 11 oli Pohjoismaista ja suurimpana delegaationa kuusi ruotsalaista. Esitelmiä pidettiin lähes 30, ja niiden lisäksi oli ohjelmassa ryhmäkeskusteluja erityisaiheista. Monet osanottajista olivat olleet mukana jo ensimmäisessä symposiumissa kolme vuotta sitten. Mukana oli sekä tutkijoita että paikallistoimintahankkeiden toteuttajia. Esitelmiä pitivät etupäässä tutkijat; toimijoiden reaktioita kuultiin keskusteluissa ja varsinkin käytäväpalaverissa. Monista yhteyksistä tuttu tutkijoiden ja toimijoiden välinen jännite tuli täälläkin ajoittain näkyville.

Toistuvasti tuli kokouksessa esiin kysymys siitä, mitä oikeastaan tarkoitetaan termillä ”community”. Suomeksi puhuttaisiin useimmissa tapauksissa paikallisyhteisöistä, vaikka muunkinlaiset yhteisöt, esimerkiksi työpaikat tai opiskelijoiden tilapäiset yhteenliittymät, voivat tulla kysymykseen. Keskustelu ”community”-termin sisällöstä torjuttiin jokseenkin joka kerta viittaamalla edellisen symposiumin ilmeisesti loputtomiin kiistelyihin

aiheesta. Pienistä maista tulleiden eurooppalaisten näkökulmasta tuntui siltä, että ”community” on Pohjois-Amerikassa monella tasolla tärkeä ilmaus. Se on ideologinen termi, jonka avulla viitataan yhteisölliseen toimintatapaan eräänlaisena ihannemallina, jossa (valkoisen) pohjoisamerikkalaisuuden parhaat perinteet tulevat esiin. Mutta ”community” on myös käytännön politiikan kannalta todellinen toiminnan foorumi ehkä enemmän kuin esimerkiksi useimmissa Pohjoismaissa. Paikallistasolla on päätösvaltaa, ja asioiden ajaminen edellyttää paikallisten päättäjien saamista mukaan. Vaikuttaminen suoraan henkilöihin erityistavoitteiden ajamiseksi (vrt. ”lobbaaminen”) on tällöin tärkeää.

Itse ”community”-termin ja siihen liittyvän ajattelun lisäksi on päihdeongelmien ehkäisyyn tähtäävässä paikallistoiminnassa muitakin mannereurooppalaisen silmään pistäviä piirteitä. Yksi niistä liittyy edesvastoallisuuden (liability) käsitteeseen. Kysymys on siis siitä, milloin esimerkiksi alkoholin myyjä, ravintolan tarjoilija tai kutsujen isäntä voidaan katsoa osavastuulliseksi ja vahingonkorvausvelvolliseksi myymänsä tai tarjoamansa alkoholin nauttimisesta koituneista vahingoista. Tämä kysymys tulee esiin varsinkin rattijuopumuksesta keskusteltaes-

¹Giesbrecht, Norman & al. (eds.): Research, action, and the community: experiences in the prevention of alcohol and other drug problems. OSAP Prevention Monograph 4. Rockville, Md.: U.S. Department of Health and Human Services, 1990.

sa. Pohjois-Amerikassahan rattijuopumus on yksi keskeisistä päihdeongelmista sekä määrällisesti että julkisuudessa saamansa huomion suhteen. Vetoaminen ”liability”-tyyppiin edesvastoallisuuteen on osoittautunut tehokkaaksi keinoksi paikallisyhteisöjen saamiseksi mukaan ehkäisytoimintoihin. Monissa Euroopassa maissa moinen voi tuntua hyvinkin vieraalta.

Paikallistoimintakokeiluihin liittyvä tutkimus on laajaa ja monimuotoista. Tutkimuksen avainsana on ”evaluaatio”, joka jakautuu useaan eri alatyypin. Yksi selkeimmistä jaotteluista oli muun muassa uusseelantilaisten tutkijoiden (Duignan, Casswell ja Stewart) käyttämä kolmijako formatiiviseen evaluaatioon, prosessievaluaatioon ja tulosevaluaatioon. Formatiiivisessa evaluaatiossa ollaan kiinnostuneita hankkeiden käynnistymiseen liittyvistä ilmiöistä, prosessievaluaatiossa selvitetään hankkeiden etenemistä, ja lopulta tulosevaluaatiossa arvioidaan hankkeiden vaikutuksia. Paikallistoimintaa koskevissa tutkimuksissa painotus näiden kolmen evaluaatiotyypin välillä vaihtelee kulloisestakin kiinnostuksesta riippuen. Näyttää siltä, että päihdehaittojen ehkäisytyötä koskevan tutkimuksen alalla paikallistoiminnan evaluaatioon liittyvä käsitteistö ja sen käyttö on vielä vakiintumatonta. Muilla alueilla, esimerkiksi sydän- ja verisuonitautien ehkäisytyössä, ollaan tässä suhteessa pittemällä.

Symposiumissa esitellyistä tutkimushankkeista monet tähtäsivät huolelliseen koasetelmaan evaluaation mahdol-

listamiseksi. Samasta syystä myös mittaamisen ongelmat olivat paljon esillä. Vaatimukset selkeästi tulkittavien tulosten aikaansaamiseksi näyttävät johtavan siihen, että monet tutkimushankkeet paisuvat monivuotisiksi, useilla eri paikkakunnilla tehtäviksi jättiläisprojekteiksi. Laajalla tiedonkeruulla, toistuvilla mittauksilla ja suureen koe- ja vertailupaikkakuntien joukkoon perustuvilla asetelmilla pystytään kyllä useissa tapauksissa arvioimaan, onko paikallistoiminnalla ollut vaikutuksia. Olennainen osa tällaisia tutkimuksia ovat myös modernit tilastolliset analyysimenetelmät. Eri asia on, että tällaiset tutkimukset ovat vain harvoin mahdollisia jo pelkästään rahoitusvaikeuksien vuoksi.

Mittaamiseen ja kvantitatiiviseen analyysiin nojaavien tutkimusten rinnalla on mainittava myös laadullisia menetelmiä käyttävät tutkimukset. Useimmissa paikallistoimintaa arvioivissa tutkimuksissa ovat itse asiassa sekä kvalitatiiviset että kvantitatiiviset menetelmät käytössä. Laadulliset menetelmät ovat välttämättömiä erityisesti formatiivisen evaluaation ja prosessievaluaation tekemisessä. Molempiin kohdistui symposiumin esitelmässä runsaasti huomiota.

Vaikka tilaisuus oli luonteeltaan tutkimussymposiumi, käsiteltiin esitelmissä paljon myös paikallistason konkreettisia toimintamuotoja. Mielikuvitusta oli käytetty runsaasti ja resurssejakin oli joissakin tapauksissa ollut paljon. Yhdysvalloissa on liittovaltion tuella käynnissä laaja koulutusohjelma, jossa tuhansia paikallisyhteisöjen toimijoita opastetaan

päihdeongelmien ehkäisytyöhön. Muitten maitten tutkimuksissa vilahtelivat esimerkiksi alkoholitietokilpailut (Oxford, Englanti) sekä tutkijoiden ja toimijoiden ryhtyminen mediasotaan alkoholielollisuuden ja anniskeluelinkeinon kanssa (Perth, Australia). Kiinnostava pikkuhuomio oli se, että eräissä esityksissä katsottiin koulujen olevan loppuun kulutettu kanava päihdehaittojen ehkäisemisessä. Kun paikallistoiminta on Pohjois-Amerikassa suosittua muutenkin kuin vain päihdeongelmien torjunnassa, syntyy nykyisin jo ongelmia siitä, että samalla paikkakunnalla voi olla yhtä aikaa käynnissä useita erilaisia toimintaohjelmia – jopa niin, että siitä ei olla tietoisia!

Yksi symposiumin opetusasia oli, että päihdehaittojen ehkäisemiseen tähtäävän paikallistoiminnan tutkiminen usein johtaa pitkäaikaisiin ja monimutkaisiin tutkimushankkeisiin. Rahoittajien ja toimijoiden kärsivällisyys joutuu helposti koetukselle tutkimuksen edetessä omaa verkkaista latuaan. Kun Suomessa ja muualla Pohjoismaissa kiinnostus paikallistoimintaan on lisääntymässä (ks. esim. Alkoholipolitiikka-lehden numerossa 6/1991 julkaistuja artikkeleja), on tämä opetus hyvä pitää mielessä. Paikallistoiminnan eri muotojen kehittäminen ei voi olla vain isetarkoitus, vaan sen on tuotettava myös tuloksia: mielekkäämpää, tehokkaampaa ja yhteisön tavoitteita paremmin vastaavaa päihdehaittojen ehkäisyä. Joissakin tapauksissa voidaan tutkimuksen keinoin saada tietoa siitä, onko näin käynyt.

JUSSI SIMPURA